

es. Maar voor
aanvaarden,
en petroon,
als anderen
og; een ieder
n patroon
liscerend
ten slotte
werksta-
den arbeider
moet leeren
vroeze, dan

lingen aldus

ing, mits
ent of als
kan geens

consciën-
nik te ma-
ig verkre-
delen zijn
len even-
matig zijn

d aanvaard
nog debat
het congres
uit de eerste
te, tot con-
het stakings-
eklaarde. De
te weglating
Brummel-
res ging met
het congres

g, mits in
ek instru-
contract
ontkend?)
erd bleef ge-

d congres er
in het voor-
rd gevraagd,
recht te ver-
higheid aan-
eest voor de
og met zich
Gods Woord
de staking
egt over het
n voorzienig-
is dagelijksch
lat elk recht
eit uit alles,
en" mensch,
cht niet kan
ut later nog
aet klem op,
n naam heb-
later nimmer
de lijn van
ren in latere
jofde samen-
doch iemand
aan gedacht.

eerste chris-
king op deze
de moet wor-
het contract
d, en in de
n een uitslot
past, als alle
vordt ook ge-
scontract
K. D.

de nieuwe

ing maken op
ed na te gaan
n onze eeuw-
zielkunde en
ziek kenmerk
afwenden van
r diepere roer-
st natuurlijke,
het leven.
voorts over
t) een teeken

ing in de be-
g" volledig te

Tenslotte willen wij daarom alleen nog wijzen op het verband en de wisselwerking tusschen de wijsgeerige en de religieuze stroomingen van dezen tijd.

De nieuwe wijsbegeerte dankt haar mystiek en irrationeel karakter aan denzelfden tijdgeest, die ook de nieuwe ontwaakte behoefte aan religie bepaalt, en soms is de verwantschap tusschen die beide tijdverschijnselen zoo nauw, dat ge niet meer kunt zeggen waar de filosofie ophoudt en de religie begint, en omgekeerd, waar de religie ophoudt en de filosofie begint.

In de breedvoerige karakterisering van onzen tijd, die wij gaven in de inleiding op onze schoolpraatjes, hebben wij reeds enkele van de meest markante religieuze typen op het gebied der nieuwe wijsbegeerte gewezen.

Laat ons ze nog even voor onze aandacht roepen. Wij noemden Frans von Baader als een soort voorlooper der religieuze beweging. Baader dacht zich een rijk des geestes naast het rijk der natuur, beide één in God, en beheerscht door één zelfde wet, zoodat ze ook beide kenbaar zijn voor den, aan God verwanten, menschenlijken geest. Alle ware kennis is daarom bij Baader — en ziehier een echt-christelijk principie! — in wezen Gods-kennis.

Ook Lotze, hoewel niet behoorend tot de nieuwste school, is een teeken en type van de religieuze wijsbegeerte. Uitgaande van de streng wetenschappelijke natuurbeschouwing, eindigt hij in de idealistische beschouwing, dat alle dingen bestaan in afhankelijkheid van, en in harmonie met, God.

Fechner neemt eveneens aan, dat God aanwezig is in de wereld en dat door zijn immanentie de wereld geestelijk levend bestaat.

Als het meest sprekend voorbeeld van de kentering der wijsbegeerte in de richting der religie noemden wij Rudolf Eucken. Zijn filosofie is niet slechts geboren uit behoefte aan wereldverklaring, maar uit de begeerte naar een hooger geestesleven, en dit leven bestaat voor hem in de mystieke gemeenschap met God. Zelfs gaat Eucken zoover den Christus het Ur-bild (oorspronkelijk voorbeeld) van het waarachtig leven te noemen.

Ook bij verschillende andere wijsgeeren uit de romantische school vonden wij sterk sprekende christelijke tendenzen.

Wij verwijzen den lezer ter herinnering naar de artikelen: „Lichttijden" en „Niet ver van het Koninkrijk Gods".

Nu wij den ontwikkelingsgang der wijsbegeerte in de groote hoofdzakelijk gevolgd hebben en in het bijzonder het karakter en den geest der nieuwste wijsbegeerte hebben zoeken te verstaan, zal het ons gemakkelijker vallen deze beweging naar haar beginsel te beoordeelen.

Het is thans duidelijk, dat dit beginsel niet zoozeer een godsdienstig als wel een wijsgeerig karakter draagt, of laat ons het voorzigtiger zeggen: in de groote mystieke geestesstrooming, die door de menscheit stuwte, is niet het religieuze, maar het wijsgeerige, element overheerschend. De inhoud van de nieuwe stelsels is in de groote hoofdzakelijk filosofie. De religie doet hoofdzakelijk dienst, om aan de wijsbegeerte diepte, kleur en gloed, te geven.

Dat wij hiermee niet te veel zeggen, blijkt vooral uit een tweetal zeer karakteristiek moderne geestesbewegingen, die wij nog niet hebben genoemd, en waarop wij toch, om overtuigend te zijn, ook de aandacht moeten vestigen: de theosofie en de anthroposofie.

Voor een deel is de theosofie een vrucht van het wereldverkeer. Door den handel worden de „schatten" van oude en nieuwe cultuur omgeroerd. Zoo hebben de wonderen der techniek dienst gedaan om de wonderen der mystiek (speciaal van het Boeddhisme) naar Europa te importeerden. Maar het Oostersch artikel paste precies bij de Westersche mode, in dit geval de Westersche geestesstemming.

Het ligt buiten ons bestek van het hoogst belangwekkend stelsel der theosofie een gedetailleerde beschrijving te geven. Trouwens, wie enigszins op de „hoogte" van zijn tijd is, heeft reeds lang met dit bastaardkind van „Oost" en „West" kennis gemaakt. Het is ons thans alleen om het grondbeginsel en de structuur van het stelsel te doen. En dan valt het reeds bij eerste kennis-making, op, dat de theosofie veel meer wijsbegeerte dan religie is. Zij dient zich immers aan als „de wetenschap des levens en de levenskunst, die al de groote vragen van het zijn omvat, en in staat is alle problemen des levens op te lossen". Wat haar natuurbeschouwing betreft, stelt zij zich op het standpunt van het evolutionisme. Wat den mensch aangaat wordt deze ontwikkelingsgedachte gespecialiseerd in de leer der reïncarnatie (het opnieuw aannemen van een lichaam). De kenleer der theosofie vertoont overeenkomst met de school van Bergson; zij bestaat in de intuïtie, of schouwing van hetgeen voor de zintuigen onbereikbaar is. De theosofische moraal kan worden samengevat in het één beginsel: de „Selbstlosigkeit" (onbaatzuchtigheid).

Het feit, dat de theosofie een zeer innig en werkzaam verbond heeft gesloten met het occult-

tisme, en dat in de praktijk bij velen de theosofie geheel in occultistische manoeuvres opgaat, verandert niets aan de grondstructuur van het stelsel. Bijgeloovige ontzendingen kent ook de ware religie. De theosofie als zoodanig is een poging tot wereldverklaring, maar dan, in overeenstemming met het karakter der nieuwe wijsbegeerte in het algemeen, langs den weg der intuïtie.

Nog duidelijker spreekt de wijsgeerige grondtoon bij het allernieuwste fenomeen op het gebied der nieuwe religie: de anthroposofie¹⁾.

In tegenstelling met de rationalistische wijsbegeerte, die de kennis van het bovenzinlijke uitsluit, tracht Rudolf Steiner (geb. 1861), de vader van deze nieuwe leer, juist die „onkenbare", bovenzinlijke wereld tot het voornaamste voorwerp van het waarachtige kennen te maken. Daar de gewone zielekrachten tot het veroveren van die intieme wereld ontoereikend gebleken zijn, zoekt hij dit verlokkelijk land der mysteriën door de mobilisatie van extra-ordinaire, of super-normale, zielekrachten in den kring van zijn wereldbeschouwing te betrekken. Aanvankelijk scheen de theosofie hem de oplossing van de puzzle aan de hand te doen. Ook het occultisme en tenslotte zelfs het christendom schenen hem mogelijkheden tot tot ontdekking van het super-normale te ontsluiten. Maar aldaar maakte Steiner zich van alle officiële bewegingen en stelsels los en deed hij de spin na, die uit haar eigen binnenste het ragfijn dradenhuis weeft.

De ken-leer van Steiner vertoont gelijkenis met het mystiek model, en bestaat uit drie trappen of graden.

De eerste „Stufe" heet: Voorbereiding. De mensch begint, in den weg van meditatie, met de oefening van zijn geestelijke zintuigen. Hij moet leeren zich over de wereld te verhezen, en fracten hare verborgenheden te benaderen door waarneming met de ziel.

Daarna komt de Verlichting, dat is het beschouwen van de dingen met het orgaan der helderziendheid, dat in elke menschenziel aanwezig is, en in de filosofie intuïtie genoemd wordt.

Als vrucht van de opwekking der innerlijke zielsvermogens bereikt de mensch de hoogste trap, namelijk de Inwijding. De geestelijke wereld, die achter de zintuigelijk waarneembare wereld ligt, gaat voor hem open.

Op de bijzonderheden gaan wij niet in. De nieuwe wereld, die Steiner ontdekt, heeft niet veel meer waarde dan de fantasie van een somnambule; ja soms zou men geneigd zijn te denken aan de hallucinaties van een krankzinnige.

Voor ons doel is het genoeg, dat wij het karakteristiek element van Steiner's leer naar voren brengen.

Behalve het feit, dat de intuïtie (niet gemoedelijk, maar verstandelijk, bedoeld) de oude methode van logisch denken en experimenteel onderzoeken vervangt, is bij Steiner merkwaardig de verheerlijking, ja laat ons maar zeggen, de vergoddelijking, van den mensch. De naam van zijn stelsel is in dezen een getuigenis. In onderscheiding van de theosofie (saamgesteld uit theos = God en sofa = wijsheid), noemt Steiner zijn leer: anthroposofie (anthropos = mensch). Niet de Godskennis is bij hem bron van de wereld- en zelfkennis, maar, omgekeerd, van den mensch (in zijn zeven-deelig bestaan) uit wordt getracht het raadsel der wereld op te lossen. Ook in de religie heeft Steiner God niet noodig tot verlossing. Verlossing is bij hem verlichting en dit licht daalt niet van boven, maar breekt zich baan uit de afgrondelijke diepten van de eigen zielewereld.

•••

Het zou de moeite loonen ook binnen den kring van het kerkelijke christendom de geestesstemming en het geestesdenken (de theologie) te toetsen aan de nieuwe wijsbegeerte. Ook daar immers zien wij een accentverlegging, die overeenstemt met de verplaatsing van den nadruk, die de nieuwe wijsbegeerte kenmerkt. Een antirationalistische strooming doet haar stille werking in de ondergrondse sieren van het christendom. Neen, niet alleen in het onderbewuste, maar ook in het kennen en belijden van de waarheid. Wat is de ethische richting in haar eigenaardigheid anders dan een verplaatsing van het zwaartepunt naar het leven, en wel zoodanig, dat het leven kenbron wordt van de waarheid? Ook op het irrationeële, het mystieke, van de waarheid, dat voor geen formuleering vatbaar is, wordt door de Ethischen de nadruk gelegd!

Ja, heel de christelijke theologie, zoover zij niet gereformeerd is, maakte duidelijk een zwenking in de irrationeële richting.

Rudolf Otto behandelt in zijn (terecht beroemd) boek: „Das Heilige" het thema: „Het irrationeële in de idee van het goddelijke, en zijn verhouding tot het rationeële".

Karl Barth, de schrijver van het veel gelezen en geprezen boek „Der Römerbrief", zoekt ook in de onkenbaarheid Gods het wezenlijk element van de theologie. Het geloof is voor hem „de onuit-

1) Voor een duidelijke beschrijving en principiële beoordeeling verwijs ik naar Hofer, III, 329 o.v.

gesproken erkenning van de paradox en irrationaliteit, het „nochtans" tegenover alle begrip, ervaring, feitelijke toestanden en gegevene verhoudingen".

Naar haar aard en beginsel is de gereformeerde theologie voor den invloed van een wijsgeerige tijdstrooming onaantastbaar. Haar vast fundament ligt in het Woord Gods, vertolkt door een confessie, die eeuwenlang den aanval van de machtigste geestesbruisingen doorstond.

Toch gelooven wij niet aan de eere van de gereformeerden tekort te doen, wanneer wij in de beweging der z.g. jongeren (die ook mede invloed oefende op het ontstaan van „De Reformatie") een reactie zien op het intellectualisme en rationalisme (dogmatisme), dat onwillekeurig, na een tijdperk van geestelijken bloei, zijn werking begint te doen.

Ook de gereformeerde ontkomt niet aan den invloed van de geestesstroomingen van zijn tijd, en het is zijn roeping, zoowel afwerend als opbouwend, zich van dezen invloed rekenschap te geven.

Deze roeping sluit dus ook het wijsgeerig onderzoek van deze tijdstroomingen in!

B. W.

*) Zie de zuivere en duidelijke karakteriek van Barth's theologie in de „Stemmen des Tijds". Maart 1924, door prof. W. J. Aalders.

LITERATUUR EN KUNST.

Paschen.

„Wie zal den steen voor ons afwentelen?"

Oudergewoonte laten we ook thans weer de stof, waarover momenteel in deze rubriek wordt gehandeld, rusten, teneinde te luisteren naar den zang der feestklokken, die het groote feit der verrijzenis verkonden.

Zooals de klokken in Vlaanderen alle tegelijk spreken gaan op den vooravond van den Paaschdag en in luide jubel vertellen de glorie van Christus' triomf over den dood, zoo hooren wij ook overal in de letterkunde Paaschzangen ruischen, in een geveugeld crescendo zich opheffend uit de donkerheid van den Goeden-Vrijdag.

We vinden die Paaschzangen in de oudste literatuur van yrome monniken en devote zusters, we hooren ze ook in de nieuwere letterkunde — één en hetzelfde lied, schoon in velerlei intonatie: een hymne der overwinning en een lofzang tot Gods eer.

We willen thans naar die Paaschklinken luisteren, nu God ons de viering van het Paascheest weer schenkt. En dan kiezen we ditmaal een gedicht uit de nieuwere letterkunde, dat een onzer bekende dichters eenige jaren geleden plaatste in het tijdschrift „Van onzen tijd". Ik bedoel het gedicht „Paschen" van Albertine Steenhoff-Smulders, dezelfde, die als prozaschrijfster zeer goede historische romans heeft gegeven.

In den stijl der moderne literaire kunst doet de dichteres u in haar stof inleven, door onmiddellijk u te verplaatsen naar een punt, vanwaar ge haar blik volgen kunt. En dan ziet gij op den vroegen Paaschmorgen de vrouwen gaan naar het graf, de bezwaarde discipolinnen, nog diep onder den indruk van het fel-snydend gebeuren der laatste dagen, gebogen onder haar verdriet over den smartelijken dood van den geliefden Meester, over de vernietiging van haar hooge en blijde verwachting:

Ze gaan, nog hangt in haar ooren
't gejoel en het felle gedruisch;
en of ze het: „Kruisigt Hem!" hooren
weêrom voor Pilatus' huis,
zoo duiken ze in haar mantel
en spreken zacht voor zich heen.
Maar de weg, ligt stil en eenzaam
en de vrouwen gaan daar alleen.
Zoo stil is de jonge morgen,
zoo koel en blank en licht!

In de verte ligt de kruisheuvel, verlaten en doodsch nu, maar voor haar geestesoog zien ze weer alles, wat daar is gebeurd; en ginds, overstraald van vrede in het gloeiende morgenlicht, sluimert de stad, maar in haar ooren schrijnt nog het gekrijsch, dat de woelige straten vervulde. Het leeft alles weer in ze op in smartelijke herinnering:

Haar oogen branden van tranen:
Ginds staan nog, hoog opgericht,
op den dorren heuvel der schande
drie kruisen; daar stierf Hij
de Rabbini, de Verwachter van Isrel.
En de stad ligt rustig en blij!

De Verwachter van Isrel!

Wat blijde bewondering had haar ziel vervuld, als ze getuigen waren van Zijn wondermacht, van Zijn groote daden. Zulk een macht had alleen de van God gezondene! En ze gedachten het, hoe Hij hun geliefde Meester was geweest.

Hij, die de duizenden spijsde,
die hun kinders tot zich riep,
die het dochterke wekte ten leven
en stil-lachende zei, dat het sliep;

Hij, die de stommen deed spreken,
die de kreupele vrolijk deed gaan,
die Zijn dooden vriend bij den naam riep
en hem dwong om op te staan;
Hij, de vriend van de armen,
voor wiens zoete, machtige stem
zij hooven en hutten vergaten
en volgden en hoorden naar Hem...

En dan vaart ineens smartvolle verontwaardiging door haar ziel, want toen diezelfde bewonderde Meester daar hing in Zijn bange lijden aan het vloekhout.

Waar waren zij, al dien Hij weldeed,
de duizenden? Waar was hun trouw?
Bij het kruis stond naast Zijne moeder
een leerling en ook nog een vrouw....

Dan barst de stil-gedragen smart in heftigheid los:

Al de hope van Isrel verloren!
De Verwachting in schande gedood!
Daar rijst op de kruin van den beuvel
Zijn kruis nog in 't morgenrood.

Maar het duurt slechts een oogenblik, want met des te sterker zekerheid gevoelen ze het:

Doch, werd Hij heel Isrel ten schande
haar blijft Hij Rabboni, de Heer,
en zij brengen Hem zalve en balsem.

En dan zijn ze uit haar gepijnzen weer in de werkelijkheid terug. Ja, ze zijn op weg naar Zijn graf, ginds in den hof, en ze willen Hem nog eens brengen al de blijken van hun afhankelijkheids-liefde, ze willen het voor zichzelf nog eens met daden uitspreken, dat Hij wel waarlijk was haar Rabboni, haar Heere, en daarom gaan ze welriekende zalve en balsem sprengen over het in grafdoeken gewonden lichaam. Maar dan flitst ineens de vraag door haar ziel, de vraag, waaraan ze nog gansch niet gedacht hebben:

maar, wie wentelt den steen voor haar neer?

De zware steen, die voor de opening van de grafspelonk is gerold, wie zal die wegnemen? Haar zwakke krachten zijn daartoe niet toereikend — en evenwel, de steen moet weg, willen zij het offer van haar liefde den Meester brengen. Nieuwe bezwaren. Naast de raadsels van 't verleden, de vragen van de toekomst! Zoo gaan ze voort, onzeker, vragend, toch voort, omdat haar hart haar trekt!

En ze komen bij den hof.

In den tuin van Arimathea
waar de duistere oliven staan
speelt een gouden glans door de twijgen
nu de zon is opgegaan.

Nu staan ze direct voor de moeilijkheid, die ze vreesden, nu ze genaderd zijn tot vlak bij het graf:

Hoe zullen wij tot Hem komen?
Wie wentelt den steen voor ons af?...

Maar — o, onzegbaar wonder — als ze er zijn, zien ze dat

De Paaschzonne werpt haar stralen
Op het wijdgeopend graf!

En, nog van haar verbazing niet bekomen, bemerkten ze bij het graf een lichtende gestalte, hooren ze een jubelende stem:

„Verrezen! Hij is verrezen
Hoe vreest ge, Hij is hier niet!”
Gods engel zingt voor de vrouwen
het eerste overwinningssied.
Verrezen! Hij was de Verwachte.

Straks nog hadden de vrouwen deze gedachte, gegrond op talloze wonder-feiten van den Meester, gegrond ook op den aanhang der duizenden, die Hem volgden waar Hij trok door het land, in smartelijke tegenstelling gezien met de werkelijkheid, die ze zoo pas hadden doorleefd, bang en ontzettend, toen de Verwachte in de grootste verlatenheid hing aan het kruishout, den geest gegeven had en ten slotte was begraven in de spelonk van Arimathea.

En nu — nu hooren ze het uit engelenmond bevestigen, wat ze, ondanks alles, toch hadden vastgehouden in innige liefde:

Hij was de Verwachte!
Hoog jubelt in zegeloon
de stem der oude profeten
tot eer van den Menschenzoon.
„Verrezen!...”

zoo gaat de engel voort:

„Verrezen! Gaat, zegt het aan Petrus,
dat Hij hem is voorgestaan;
gaat vrouwen, zegt het aan allen,
dat de Heer is opgestaan!”

Dat is de boodschap, die de verbaasde vrouwen ontvangen, staande bij het open graf, in het verrijzende licht van den Paaschmorgen: „de Heere is opgestaan”.

En dan keert zich de dichteres in den geest tot Maria en ze vraagt: O, zeg ons

Die nobis, wat zaagt ge Maria?

Het antwoord volgt onmiddellijk:

„Den engel in 't morgenlicht,
de glorie van Christus, mijn hope
en den glans van Zijn aangezicht.”

Zoo luidt deze Paaschzang, die tot opschrift draagt: Quis revolvat nobis lapidem? Wie zal ons den steen afwentelen?

Ik trachtte hem te beter te doen verstaan door de verbinding aan te geven tusschen de deelen onderling.

Als een plaat van Gustave Doré is dit gedicht, duidelijk van tekening en toch eenvoudige van lijn, diep in z'n perspectief en vol in z'n gelachten.

't Is immers de psychologische analyse van den zieletoestand der discipelen, die, gaande naar het graf van hun Meester, alles weer doorleven, wat ze hebben gezien, wat haar hoopvolle verwachting beschaamd, die door vele vragen worden verontrust maar desondanks toch haar geloof behouden:

al werd Hij heel Isrel ten schande
haar blijft Hij Rabboni, de Heer.

't Is de analyse van het geloof, dat juist waar alle aanschouwen en alle bewijs wordt vernietigd, op z'n duidelijkst uitkomt als geloof.

Maar 't is tegelijk de verrassende tekening van de uitkomst van het geloof, dat den steen weggeventeld vindt en alle vrees beschaamd ziet, dat beantwoord wordt, eer het roept.

En ten slotte, het is de harmonieuze toonzetting van het lied der overwinning, het evangelie van den Paaschmorgen: Verrezen, Hij was de Verwachte!

De aandachtige beschouwing van dit eenvoudige gedicht moge ons een Paaschzegen bereiden.

En als men ons straks vraagt, wat we hebben gezien, toen we op den Paaschmorgen in den geest stonden bij het geopende graf van den verrezen Triomfator, moge ons antwoord zijn dat van Maria:

„de glorie van Christus, mijn hope
en den glans van Zijn aangezicht.”

C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De Scholen.

II.

De Christelijk Holl.-Inlandsche Kweekschool te Solo vraagt nu onze aandacht.

Wij beginnen met een aanhaling uit het rapport, dat aan de Synode hierover aangeboden werd: „Toch is uw commissie van oordeel, dat het toch eigenlijk niet rechtstreeks op den weg der kerken ligt, een kweekschool als deze te onderhouden”.

Men vraagt zich echter af: waarom hebben de kerken dan die school opgericht?

Maar de school is er. En dat wordt ondervonden! Zij is een pendant van de Keucheniuschool te Djocja; leidt deze echter onderwijzers op voor de gewone Inlandsche scholen, de kweekschool te Solo zorgt voor de Inlandsche scholen, waarop het Hollandsch de spreektaal is.

Waarom staat dan deze school te Solo, en niet te Djocja? Het rapport zegt: „De Generale Synode van 1920 besloot met het oog op het aldaar kosteloos te verkrijgen terrein Solo aan te wijzen als plaats van vestiging”. Het aanbod was ook zoo prachtig!

Maar lees nu verder: „Nauwelijks was echter dit besluit genomen, toen uit Indië bericht kwam, dat op het verkrijgen van bedoeld terrein niet met zekerheid viel te rekenen, en men daarom vrijheid vroeg een ander terrein te zoeken. Later (let op dat „later”) bleek evenwel, dat dit stuk grond wel verkrijgbaar was, doch niet kosteloos, en dat het ook te klein was”!!

Slot was, dat alleen voor den grond meer dan f16000 moest worden neergegeld, wat nu niet precies hetzelfde als „kosteloos” is. Ja, maar daarmee was men er nog niet! Op den grond stonden gebouwen, die ook gekocht moesten worden. Prijs: f23000! Maar hierover waren nog onderhandelingen gaande.

In plaats van een kosteloos terrein kan onze Generale kas ongeveer f40.000 betalen. Al deze gelden behoeven echter niet uit deze kas te komen, gelukkig. Want als een pleister op de wond zegt het rapport: „Herinnerd zij hierbij, dat ook voor den terrein aankoop het grootste deel der kosten door subsidie wordt gedekt”.

Van zoo iets wordt men stil.

Het is te verstaan, dat het rapport, aan de Synode over dit punt aangeboden, niet malsch is. „Het heeft uw commissie wel wat bevreemd, dat, terwijl der Synode te Leeuwarden van uit Indië werd meegedeeld, dat er voor de school te Solo kosteloos terrein was te verkrijgen, later is gebleken, dat het verkrijgen van voldoende terrein aan de zending toch nog duizenden guldens moest kosten.” En dat is ook vreemd, heel vreemd. Hoe kon men zoo iets uit Indië berichten? Heeft de begeerte, om de school te Solo te krijgen, er toe geleid te zeggen, wat men slechts nog kon hopen?

Maar het rapport gaat verder: „Te meer heeft dit uw commissie getroffen, wijl dat kosteloos verkrijgen van terrein juist één der hoofdmotieven was, waarom deze school te Solo zou worden gevestigd”.

In dit licht bezien wordt het voorstel dezer Synodale commissie duidelijk: „Aangezien..... is het misschien niet ondienstig aan de te benoemen deputaten vrijheid te verleenen, om, indien hun dit na overleg met de Algemeene Vergadering gewenscht mocht voorkomen, een andere plaats van vestiging te kiezen”.

Er is nog een andere minder aangename kwestie in verband met deze kweekschool.

Het betreft de bijdragen van schoolbesturen. Immers, de school leidt leerlingen op voor de Chr. Holl.-Javaansche en Chr. Holl.-Chineesche scholen. Deze scholen zijn voor de zending van groote betekenis, maar gaan toch niet van de zending uit; particuliere verenigingen zorgen voor dit onderwijs. Daar nu deze scholen groot profijt hebben van de kweekschool, ligt het voor de hand, dat zij aan de kweekschool ook financiële steun verleenen.

Zoo dacht ook de Synode van 1920 er over, en gaf daarom aan de zendingsdeputaten opdracht, om zulk een steun te vragen.

Resultaat? Eenige schoolbesturen gaven een bijdrage, tezamen over 1921 f1100 en over 1922 f1225; niet heel veel op een begroting van meer dan f50.000 per jaar!

De commissie voor de zending rapporteerde dan ook aan de Synode: „Het heeft uwe commissie ietwat pijnlijk getroffen, dat de besturen van Chr. Holl.-Jav. en Chin. scholen zoo weinig steun hebben verleend aan deze kweekschool, die toch vooral werkzaam is in het belang juist van deze scholen.”

Temeer doet deze geringe steunverleening onaangenaam aan, omdat het „bestuur van de vereniging Scholen met den Bijbel te Djocja wenscht, dat gedelegeerden van de verschillende schoolbesturen zitting nemen in het bestuur der kweekschool, en dat dezen medezeggenschap gegeven wordt bij de vaststelling van de begroting van den bouw en de jaarlijksche exploitatie, alsook bij de bespreking van de algemeene inrichting van het onderwijs”.

Dat getuigt van groote vrijmoedigheid! Zoo goed als niets betalen, en zoo goed als alles te zeggen krijgen! Wel ja!

De Synode besloot zeer voorzichtig: „aan de te benoemen deputaten op te dragen, na overleg met de Algemeene Vergadering op Midden-Java, de volgende Generale Synode te adviseeren over de vraag, of het gewenscht is aan de besturen der Chr. Holl.-Jav. en Chin. Scholen op Midden-Java invloed te verleenen bij de behartiging van de zaken der kweekschool, en op welke wijze dit dan zou zijn te regelen”. Maar waarom er niet de voorwaarde aan verbonden, dat dan die scholen een behoorlijken financiële steun hebben te verleenen?

Wij kunnen ons niet aan den indruk onttrekken, dat deze school aan onze zending te veel geld kost. In de laatste drie jaren werd niet minder dan f32.600 uit de Generale Kas voor deze school betaald. Het schijnt ons ongeoorloofd toe, tien-duizenden alleen voor een school te besteden, die slechts zijdelings onze zending dient. Daarin behoort ten spoedigste verandering te komen.

Over de Opleidingsschool te Djocja kunnen wij kort zijn. Niet omdat deze school van weinig betekenis zou zijn, want het tegendeel is het geval; maar omdat er in den laatsten tijd, in verband met de uitzending van Dr Bakker, eenige malen reeds over geschreven is.

Gelijk algemeen bekend is, bedoelt deze school helpers op te leiden voor den hoofddienst. Door reorganisatie heeft men echter nu „Javaansche predikanten” op te leiden; de school zou dan een Theologische school worden. Over deze reorganisatie geeft het rapport bl. 20—22 belangrijke inlichtingen. De kosten kunnen nog niet worden geraamd; de uitvoering zal 1 Jan. 1925 beginnen. De tijd voor de volledige opleiding wordt gesteld op zes jaren.

Met deze reorganisatie wordt een zeer belangrijke schrede gedaan in de richting van het zelfstandig maken der Javaansche kerken. Zoo ver is het nog niet, nog lang niet; maar zal er ooit sprake kunnen zijn van zelfstandige Javaansche kerken, dan moeten er eerst Javaansche Pandita's zijn. Vader en zoon Bakker willen zich geven, om zulke Pandita's te vormen.

Wij mogen de zendingsdeputaten en de kerken gelukwensen met dezen arbeid. Het gaat op Java voorspoedig. Dat blijkt ook treffend uit de berichten, die van de verschillende terreinen naar ons land komen, en getrouw een plaats vinden in het Zendingsblad.

Geve God verder Zijn zegen over den hoofddienst en de hulpdiensten. Tevens spreken wij den wensch uit, dat onze deputaten steeds meer van de zorg voor sommige scholen mogen worden ontheven, om hun kracht en tijd alleen te kunnen wijden aan hetgeen rechtstreeksche zendingsarbeid is.

J. D. W.

Te Ben
jaar over
ard He
zeventig
Concilie
Duitsche
Lange ja
van Zwit
Katholie
tijd van
Hij is da
geuouten
dat zij
is. In 't
een lijvig
ning van
kingen b
te begin
toe. Dez
het Duits
het woer
J. J. van
van de
ons een
verklaart
vigen de
Bijb duik
doen, wi
redenen
slechts
godsdien
te stellet
Het leze
tegen het
oordeelde
zels in
den heit
held uit
een me
toen nog
jonge m
geeft te

Meer
medeged
hulp be
liefde
van deze
aangang
tigste ja
en die
daaraan
bond tre
verwonde
staat en
Ter herin
onder de
een kwat
Christen
De ongev
meord e
ongehind
zet dan
hebben
de vrije
de laatst
een veilig
is hun
dan, toel
taale en
de hot
onder de
dende T
en van
oorlog m
in den o
gemaakt
arbeid in
worden
de liefde
Christen
om Jezu
liefde va
het voor
te arbeid
armen ge
We wille
kanen ne
is gemu
eeuwen l
praktijke
naam di
der grow
Amerika
liefde in
sche kra

Den vi
ried C
igsten v
ker aan
van over
meerden
gepast o
melden.
bond; al